

MOKYMAS (IS) APIE HOLOKAUSTO ISTORIJA MOKYKLOJE, MUZIEJUJE, EKSKURSIJOJE: PROBLEMOS IR GERIEJI PAVYZDŽIAI

dr. Akvilė Naudžiūnienė, Vilniaus Universitetas, Istorijos fakultetas

Probleminiai mokymo(si) apie Holokausto istoriją Lietuvoje taškai ir kokią žinutę jie mums siunčia

- „Holokausto edukacijos“ termino nesu(si)pratimas

Ką reiškia „aš mokysiu apie Holokaustą“? → „Aš mokysiu apie **blogio banalumą**“ (H. Arendt terminas)

- Holokausto istorija Lietuvoje be Lietuvos žydų istorijos

Ne siekis paaiškinti Holokaustą ar deterministiškai pasakoti jo istoriją → empatiško santykio su žydų bendruomenės istorija, grįsto ne stereotipais ar antisemitinėmis nuostatomis, kūrimas.

- Holokausto istorijos specifikos Rytų Europoje, Lietuvoje nematymas

Ar Anos Frank patirtis padeda suprasti Lietuvos žydų vaikų patirtis Holokausto metu? (I)

- Holokausto istorijos patirtis - ne kaip vienintelis asmenybę apibrėžiantis aspektas – vaikų ir jaunuolių gyvenimas prieš nacių okupaciją Lietuvoje ir Vilniaus krašte bei sėkmės atveju – gyvenimas po Holokausto Lietuvoje/Europoje/JAV/Israelyje etc.
- Ne VIENOS, o KELIŲ patirčių istorijos. Universalumas (nacių praktikos Holokausto metu) versus unikalumas (regionas, miestas, bendruomenė, šeima).
- Asmeninių Holokausto patirčių istorijos kaip atspirtis asmeniniam santykiui su tema formuoti(s).
- Holokausto istorija kaip integrali Lietuvos istorijos dalis.

Ar Čijūnės Sugiharos geros valios istorija yra Lietuvos žydų Holokausto istorijos dalis? (II)

- Kodėl Čijūnė Sugihara galėjo išduoti visas? Kam tas visas jis išdavė?
- Čijūnė Sugihara: unikalus pavyzdys kaip transformuojamas istorinis pasakojimas (Čijūnės Sugiharos jamžinimas Vilniuje; Sugiharos grožio centro netikėtumas).
- Svetimi nusikaltėliai – svetimi gelbėtojai – svetimos aukos. Pasaulio Tautų teisuolių iš Lietuvos istorijos iš Lietuvos – kaip galimybių egzistavimas ir nužmoginančių totalitarinių sistemų akivaizdoje.

Holokausto istorijos sąsajos su kitais kertiniais Lietuvos istorijos siužetais

- Nevienalyčio Holokausto naratyvo formavimas(is) klasėje ar grupėje kaip sunkiojo paveldo komunikacija;
- Informacijos kontekstualizavimas arba bendro istorinio paveikslo kūrimas;
- Subjektyvusis mokytojas/edukatorius;
- Istorijoje yra daug „šiandien“.

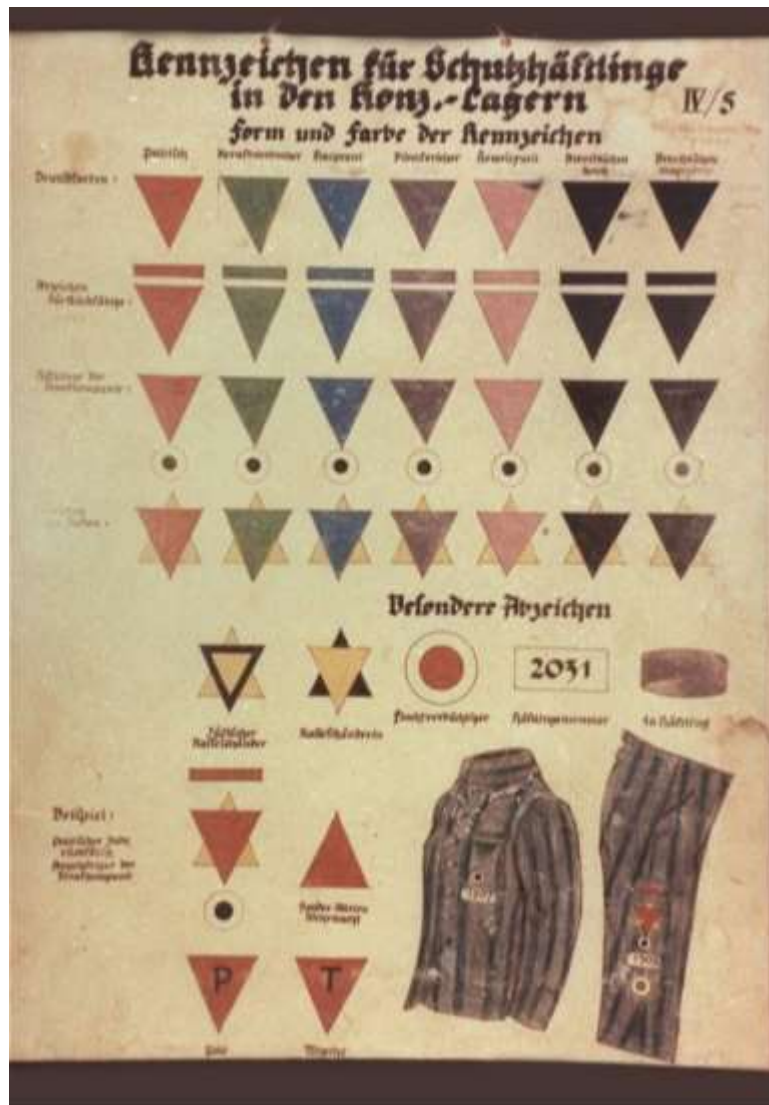
*Samuel Bak,
Vilna 44
(1959)*

Artimos aplinkos atrastumas: patirtinis ugdymas

- Pasivaikščiavimai-ekskursijos, kurias veda patys moksleiviai: lokalių Holokausto istorijos vietų identifikavimas, asmeninės istorijos mieste vietų identifikavimas.
- Apsilankymai vietos muziejuose.
- Nematerialusis paveldas ir oralinė istorija: sakytinio pasakojimo užrašymas ir pristatymas.

Romų genocidas bei žmonių įkalinimas ir naikinimas dėl seksualinės orientacijos ar religijos

- Kodėl romų genocidas lieka istorijos paraštėse?
  - Sakytinė istorija ir jos pasakotojai
  - Kiekybinės genocido charakteristikos ir romų bendruomenės „nematomumas“ viešojoje erdvėje.
  - Lietuvos romų istorija kaip negirdėtas dalykas istorijos pamokų metu.
- Genocidas ne rasiniu pagrindu: Jehovos liudytojai ir homoseksualai Holokausto istorijos kontekste.

5 kl.

- 23.2.6. Antrasis pasaulinis karas (1939–1945 m.) Lietuvos vaikų istorijose. <...> Nagrinėjama nacistinė Lietuvos okupacija. **Holokausto Lietuvoje istorija.** Analizuojami išgyvenusių vaikų prisiminimai ir liudijimai iš Vilniaus ir Kauno getų. Holokausto atminties vietų artimoje aplinkoje istorijos pažinimas ir apsilankymas jose. Apibrėžiamos geto, Holokausto, okupacijos, tremtinio sąvokos.
- 23.2.7. XX a. pirmosios pusės Lietuvos herojai: nuo nežinomo kario iki Onos Šimaitės ir Jono Žemaičio-Vytauto. <...> Susipažįstama su 1941–1944 m. Lietuvos žydų gelbėtojais ir jų istorijomis artimiausioje aplinkoje. <...> Aptariama Onos Šimaitės, Jono Žemaičio-Vytauto, Stepono Dariaus ir Stasio Girėno veikla.

Atnaujintos
bendrojo ir
vidurinio
ugdymo istorijos
programos
(2022) ir
Holokausto
istorijos vieta jose
(I)

10 kl.

- 28.5.2. Paveldas ir istorinė atmintis: XX a. atmintis ir jos paveldas dabartinėje Lietuvoje. Tyrinėjamas ar aplankomas ir aptariamas totalitarinių režimų paveldas Lietuvoje: (1) **Nacistinių ir sovietinių masinių žudynių Lietuvoje vietos:** Paneriai, Kauno fortai, Macikų lageris, Tuskulėnų dvaras ar kitos atminties vietos artimiausioje aplinkoje;
- 10 kl. Nagrinėjamas Holokaustas nacių okupuotoje Europoje ir Lietuvoje; romų ir kitų etninių, religinių ar socialinių grupių naikinimas. Aptariama karo kasdienybė: koncentracijos ir karo belaisvių stovyklos, fronto kasdienybė, miestų bombardavimas, moterys kare, kolaboravimas ir pasipriešinimas nacių okupuotose šalyse, karo pabėgėliai. Aptariamas ir įvertinamas <...> Abraomo Suckeverio, Čijunės Sugiharos, Onos Šimaitės istorinis vaidmuo ir veikla. Aiškinamasi <...> ypatingosios grupės (Einsatzgruppe), geto, Holokausto, <...> pasaulio teisuolio <...> sąvokų reikšmė aptariamos temos kontekste.

Atnaujintos bendrojo ir vidurinio ugdymo istorijos programos (2022) ir Holokausto istorijos vieta jose (II)

- 11 kl.
- 29.2.4. Valstybės santykis su visuomene ir individu XX a.: demokratija, autoritarizmas, totalitarizmas. <...> Aiškinamasi autoritarizmo, cenzūros, fašizmo, genocido, GULAG, Holodomoro, Holokausto, karinės diktatūros, komunizmo, koncentracijos stovyklos, liaudies fronto, liberalios demokratijos, nacionalsocializmo, parlamentarizmo, pasaulio tautų teisuolių, propagandos, teroro, totalitarinės valstybės, valdžių atskyrimo principo sąvokų reikšmė analizuojamos temos kontekste.

Atnaujintos
bendrojo ir
vidurinio
ugdymo istorijos
programos
(2022) ir
Holokausto
istorijos vieta jose
(III)

12 kl.

30.3.9. Okupuotos Lietuvos visuomenės naikinimas, jo pasekmės ir vertinimai: Holokaustas, gyventojų deportacijos, kolektyvizacija. Nagrinėjamas Holokaustas okupuotoje Lietuvoje: kolaboravimas, prisitaikymas, gelbėjimas. <...>. Aptariamos Dalios Grinkevičiūtės, Abraomo Suckeverio, Onos Šimaitės patirtys Lietuvos visuomenės sovietinio ir nacistinio naikinimo kontekste. Aiškinamasi buožės, sovietinių gyventojų deportacijų, genocido, geto, GULAG, Holokausto, kolaboravimo, kolektyvizacijos, koncentracijos stovyklos, nacionalizacijos sąvokų reikšmė aptariamos temos kontekste. Aptariami ir analizuojami svarbūs okupuotos Lietuvos įvykiai: pirmieji masiniai sovietiniai trėmimai (1941 m. birželio 14–17 d.), Vilniaus geto likvidavimas (1943 m. rugsėjo 23 d.), masinė prievartinė kolektyvizacija Lietuvoje.

Atnaujintos
bendrojo ir
vidurinio
ugdymo istorijos
programos
(2022) ir
Holokausto
istorijos vieta jose
(IV)

Informacijos paieška bei atranka – išteklių įvairovė.

Problema – informacijos perteklius anglų kalba ir trūkumas – lietuvių kalba.

- YIVO enciklopedija ir edukaciniai planai (Bebos Epštein istorija)
- Yadvashem.com skaitmeninės kolekcijos ir edukaciniai planai (ypač – Children in Ghetto
<https://www.yadvashem.org/education/educational-materials/lesson-plans/ghetto-children.html>)
- Ushmm.org skaitmeninės kolekcijos ir edukaciniai planai
- Holocaustatlas.lt → faktografinė informacija apie Holokaustą Lietuvoje
- Jewish-heritage-lithuania.org
- Gete.lt – Virtuali muzikinė ekskursija po Vilniaus getą
- FB: *Beigelių krautuvėlė*

Prasminga
internetinių
išteklių panauda
Holokausto
istorijos
pažinimui:
skaitmeninės
kompetencijos
ugdymas(is)

AČIŪ UŽ DĒMESI!

Vieta ir laikas Jūsu klausimams!